

Krigskunsten, på dansk ved Jens Østergård Petersen, med indledning af Michael Clemmesen og efterskrift af Jens Østergård Petersen, København: Akademisk Forlag, 1989, 251 s., kr. 149,00.

Krigskunsten, som her for første gang udgives i dansk oversættelse, er en vejledning for »fyrsten« og især hans feltherre i at føre krig. Den er skrevet i Kina flere århundreder før vor tidsregnings begyndelse, og den indgik helt op til det 19. århundrede i uddannelsen af officerer i Kina og i øvrigt også i Japan.

Værket blev udgivet i en fransk oversættelse i 1772. I 1860 fulgte en russisk oversættelse og i begyndelsen af dette århundrede to engelske og en tysk. Michael H. Clemmesen påpeger dog i sin indledning, at værket ikke fik nogen indflydelse på vestlig krigsteori før i 1960'erne.

I *Krigskunsten* tegnes et billede af en fyrste, der har en helt ubetinget kontrol over sin stat og sine undersåtter. Hovedpersonen er dog feltherren, der foretager sine kalkulationer ud fra ønsket om at sikre en sejr med den mindst mulige indsats, helst uden krig overhovedet. Den »sikre sejr« er et grundlæggende tema. Ud fra disse præmisser gives en række knappe og helt »kolde« anbefalinger vedrørende krigsførelse. Nogle få eksempler kan illustrere dette.

For det første skal en krig gøres kort (s. 50):

»Jeg har hørt om klodsede generaler, der vandt en hurtig sejr, men jeg har aldrig set en snedig general, der førte en langtrukken krig«.

For det andet skal man nøje studere sin modstander og ikke blot stole på guderne (s. 94):

»Forudviden kan man ikke opnå fra ånderne, tyde ud fra krig, der sker, eller forvisse sig om ud fra naturens regelmæssigheder: man kan kun opnå forudviden fra folk, der er godt inde i fjendens forhold« (dvs. spioner).

Endelig omtales forholdet mellem fyrste og feltherre, eller mellem politik og strategi om man vil. Det påpeges (s. 54), at et godt forhold mellem fyrste og feltherre er helt afgørende for statens styrke. Videre understreges (her er det nok feltherren, der taler), at fyrsten ikke skal blande sig i selve krigsførelsen, men overlade denne til sin feltherre.

Udgaven er forsynet med en indledning af vor førende krigshistoriker Michael H. Clemmesen. Her gives en redegørelse for de grundlæggende ideer i *Krigskunsten*, og derudover foretages en sammenligning med en række vestlige krigsteoretikere fra Machiavelli til Liddell Hart og Mao Tse-tung. Indledningen er kort indtil det summariske, men samtidig klar og godt disponeret.

Med hensyn til værkets oprindelse og datering støttede den ældre forskning sig til en kinesisk historiker fra omkring 100 f.v.t. Ifølge ham var værket skrevet af Sun-tzu (mesteren Sun), identisk med generalen Sun Wu (omkr. 500 f.v.t.). I et langt – også ret langstrakt – efterskrift argumenterer Jens Østergård Petersen for, at værket ikke er affattet i den såkaldte »Forårs- og efterårsperiode« (722-482

Krigskunsten, på dansk ved Jens Østergård Petersen, med indledning af Michael Clemmesen og efterskrift af Jens Østergård Petersen, København: Akademisk Forlag, 1989, 251 s., kr. 149,00.

Krigskunsten, som her for første gang udgives i dansk oversættelse, er en vejledning for »fyrsten« og især hans feltherre i at føre krig. Den er skrevet i Kina flere århundreder før vor tidsregnings begyndelse, og den indgik helt op til det 19. århundrede i uddannelsen af officerer i Kina og i øvrigt også i Japan.

Værket blev udgivet i en fransk oversættelse i 1772. I 1860 fulgte en russisk oversættelse og i begyndelsen af dette århundrede to engelske og en tysk. Michael H. Clemmesen påpeger dog i sin indledning, at værket ikke fik nogen indflydelse på vestlig krigsteori før i 1960'erne.

I *Krigskunsten* tegnes et billede af en fyrste, der har en helt ubetinget kontrol over sin stat og sine undersåtter. Hovedpersonen er dog feltherren, der foretager sine kalkulationer ud fra ønsket om at sikre en sejr med den mindst mulige indsats, helst uden krig overhovedet. Den »sikre sejr« er et grundlæggende tema. Ud fra disse præmisser gives en række knappe og helt »kolde« anbefalinger vedrørende krigsførelse. Nogle få eksempler kan illustrere dette.

For det første skal en krig gøres kort (s. 50):

»Jeg har hørt om klodsede generaler, der vandt en hurtig sejr, men jeg har aldrig set en snedig general, der førte en langtrukken krig«.

For det andet skal man nøje studere sin modstander og ikke blot stole på guderne (s. 94):

»Forudviden kan man ikke opnå fra ånderne, tyde ud fra krig, der sker, eller forvisse sig om ud fra naturens regelmæssigheder: man kan kun opnå forudviden fra folk, der er godt inde i fjendens forhold« (dvs. spioner).

Endelig omtales forholdet mellem fyrste og feltherre, eller mellem politik og strategi om man vil. Det påpeges (s. 54), at et godt forhold mellem fyrste og feltherre er helt afgørende for statens styrke. Videre understreges (her er det nok feltherren, der taler), at fyrsten ikke skal blande sig i selve krigsførelsen, men overlade denne til sin feltherre.

Udgaven er forsynet med en indledning af vor førende krigshistoriker Michael H. Clemmesen. Her gives en redegørelse for de grundlæggende ideer i *Krigskunsten*, og derudover foretages en sammenligning med en række vestlige krigsteoretikere fra Machiavelli til Liddell Hart og Mao Tse-tung. Indledningen er kort indtil det summariske, men samtidig klar og godt disponeret.

Med hensyn til værkets oprindelse og datering støttede den ældre forskning sig til en kinesisk historiker fra omkring 100 f.v.t. Ifølge ham var værket skrevet af Sun-tzu (mesteren Sun), identisk med generalen Sun Wu (omkr. 500 f.v.t.). I et langt – også ret langstrakt – efterskrift argumenterer Jens Østergård Petersen for, at værket ikke er affattet i den såkaldte »Forårs- og efterårsperiode« (722-482

f.v.t.), men i den efterfølgende »Stridende rigers periode« (ca. 450-221), måske endda så sent som i første halvdel af 3. århundrede, i staten Ch'i.

Antagelsen er dog ikke så ny, som den præsenteres her. Allerede i 1200-tallet mente den kinesiske forsker Yeh Shih, at *Krigskunsten* var yngre end almindeligt antaget (s. 114). I vort århundrede har den tjekkoslovakiske forsker Jaroslav Prusek (af typografiske grunde mangler efternavnet to accenter) i 1949 med argumenter, som på mange punkter svarer til Jens Østergård Petersens, ment at kunne datere værket til begyndelsen af 4. århundrede f.v.t. Samuel M. Griffith kom i kommentarerne til sin oversættelse af værket fra 1963 til en lignende datering, i øvrigt uden at kende Prusek's bidrag. Det kan siges, uden at gå i detaljer, at den endnu senere datering, som Jens Østergård Petersen foreslår, også rejser problemer.

Væsentligt i denne sammenhæng er det imidlertid, at *Krigskunsten* meget klart afspejler de grundlæggende ændringer, der fandt sted i kinesisk krigsførelse i de »Stridende rigers periode«. Der blev færre og større stater, og disse stater blev mere centralistisk styret. Hærene blev større og krigsførelsen mere professionaliseret – dermed også langt mere kostbar. At forudsigelsen af den »sikre sejr« der ved også fik langt større betydning, er indlysende, og *Krigskunsten* passer udmærket ind i denne sammenhæng.

Selve teksten til *Krigskunsten* har, som det kan forventes med et så gammelt værk, en kompliceret overleveringshistorie, som Jens Østergård Petersen omhyggeligt gør rede for (s. 234-43). Vigtigt er i denne sammenhæng et fund i 1972 af en samling tekster fra 2. århundrede f.v.t., herunder også *Krigskunsten*. I sin oversættelse har Jens Østergård Petersen gjort brug af dette fund og herudfra på en række punkter nuanceret oversættelsen, som det fremgår af tekstkommentarerne (s. 94-98).

Til sidst en mere »teknisk« bemærkning. Forfatteren af *Krigskunsten* er ikke kendt, og formelt er det derfor korrekt at udgive værket uden forfatterangivelse. På den anden side er værket i Kina såvel som i den øvrige verden kendt som et arbejde af Sun-tzu. Her burde den danske udgivelse alene af bibliografiske grunde have bøjet sig for en alment accepteret konvention.

Det har med denne anmeldelse været hensigten at gøre opmærksom på den højest fortjenstfulde indsats, som oversætter og forlag har gjort ved at bringe en dansk udgave af et væsentligt krigsteoretisk værk, som stadig er meget læseværdigt.

Niels Amstrup
Institut for Statskundskab

Klaus Nielsen og Ove K. Pedersen (red.), *Forhandlingsøkonomi i Norden*, København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1989, 306 s.

Begrebet forhandlingsøkonomi er i skandinavisk sammenhæng næsten blevet identisk med bogen *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministration*, som i 1978